

Tamaşaçı rəğbəti qazanmaq asan deyil...

Ayşən Mehdiyeva Muğam müsabiqəsinin yitirməsidir

Muğam sənəti tarixən şifahi şəkildə, ustad-şagird münasibəti zəminində nəsil-dən-nəsilə ötürülərək təkmilləşib, cilalanıb və bizə gəlib çatıb. Hər yeni gələn musiqiçilər nəslə muğamın zəngin gələnlərini qoruyaraq, onlardan bəhrələniliblər. Bu proses illərlə davam etməkdədir...

2003-cü ildə UNESCO Azərbaycan muğamını "Bəşəriyyətin şifahi və qeyri-maddi irsinin şah əsərlərindən biri" elan etdi. Müasir dövrdə dövlət səviyyəsində muğamla bağlı layihələrin həyata keçirilməsi, bu sənətin dünya miqyasında tanınmasında və gələcək nəsillərə ötürülməsində mühüm əhəmiyyətə malikdir.

Məlumdur ki, muğam - qədimdən bu günə kimi ayrı-ayrı peşəkarların ifası ilə bağlı olub. Muğamları eyni zamanda tam əsasla, ustad xanəndə və ifaçıların cilaladığı sənət əsərləri də saymaq olar.

Muğam sənətinin qanun-qaydaları bu günə kimi şifahi ənənələr əsasında ustad-dən-şagirdə ötürülməkdədir. Muğamın qayda-qanunları nizamlı bir sistemə tabedir və bu sistemin bütövlükdə dərk olunması, eləcə mənimlənməsi vacib şərtidir. Hər bir muğam ifaçısı bu bünövrə üzərində necə deyərlər, gəzişir, lazım gələrsə o kökdə improvizə edib yetişir...

Təbii ki, muğam sənətinin tədrisi fərdi qaydada aparılır. İfaçılıq təcrübəsində mövcud olan muğam adları, şöbələrin musiqi materialı, dəstgah daxilində bir şöbədən digərinə keçidlər, muğam və təsniflərin ahəngi və başqa bu cür keyfiyyətlər ustad tərəfindən şagirdə öyrədilir. Tədris prosesində adətən, heç bir yazılı vəsaitdən - dərslikdən, yaxud not yazısından istifadə olunmur. Bu funksiyaları müəyyən mənada muğam üzrə tədris proqramları və əsasən də muğamdan dərs deyən ustad yerinə yetirir.

Qeyd etmək lazımdır ki, son illərdə musiqi təhsili sisteminin tələblərinə uyğun olaraq, muğam üzrə tədris proqramlarının sayı xeyli

artmışdır: həm uşaq musiqi və incəsənət məktəblərində, həm orta ixtisas, həm də ali musiqi məktəblərində muğam tədrisinin müxtəlif mərhələləri ilə bağlı, solo oxuma (xanəndəlik) və instrumental ifaçılıq (hər bir alət üçün ayrılıqda) muğam proqramları hazırlanmışdır. Muğamın belə yüksək mərhələyə qalxmasında sözsüz ki, Muğam TV müsabiqələri böyük rol oynayır. Müsabiqənin qalibləri sonradan tanınır, xalq tərəfindən sevilir, onların sonrakı fəaliyyəti həmişə diqqət mərkəzində olur. Onların birindən danışaq.

IV Muğam Televiziya Müsabiqəsinin iştirakçısı, "Tamaşaçıların rəğbəti" nominasiyasının qalibi, Azərbaycan Dövlət Televiziyasının solisti, "Xalq ulduzu" yarışmasının iştirakçısı, gənc xanəndə Ayşən Mehdiyeva Azərbaycan musiqisində artıq yaxşı tanınır.

A.Mehdiyeva Fikrət Əmirov adına 6 sayılı 11 illik Uşaq İncəsənət Məktəbində ustad ifaçı mərhum Məmmədbağır Bağırzadədən dərs alıb. Sonradan Bülbül adına orta ixtisas musiqi məktəbində Xalq artisti, mərhum Ağaxan Abdullayevin sinfində oxuyub. 2009-cu ildə Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universitetinə qəbul olunub...

Qeyd edək ki, muğam sənətinin yaşadılması üçün onun yeni gələn nəsillər tərəfindən davamiyyəti vacib şərtidir. Bu baxımdan, Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə keçirilən Televiziya Muğam Müsabiqəsi artıq özünəməxsus sənət məktəbinə çevrilibdir.

Bu müsabiqənin əsas məqsədi xalqımızın möhtəşəm mədəniyyət abidəsi olan, əsrlər boyu milli-mənəvi dəyərlərimizi özündə əks etdirən, professional musiqimizin yararıb formalaşmasında əvəzsiz rol oynayan muğam sənətinin yaşadılması və layiqincə inkişaf etdirilməsidir. Muğam ifaçılıq ənənələrinin yeni nəsə çatdırılması, istedadların üzə çıxarılması, gənc ifaçılara sənət vərdişlərinin aşılınması, yeni nəsəl muğamatçıları tərəfindən klassik poeziyaya münasibət, bunun qədrini bilmək - məhz bu məqsəddən irəli gələn vacib məsələdir.

Eyni zamanda, müsabiqələr Azərbaycan Televiziyası vasitəsilə dünyanın müxtəlif ölkələrində yayımlınır və milyonlarla tamaşaçı gənc muğamatçıların çıxışını maraqla izləyir.

Onu deyək ki, 2005-ci ildən başlayaraq ardıcılı keçirilən Televiziya Muğam Müsabiqəsinin laureatları və diplomantları xalq arasında həqiqətən tanınır və sevilir. Musiqi sənəti sahəsində uğurlu addımlarını atan A.Mehdiyeva da 2013-cü ildəki Muğam müsabiqəsinin qaliblərindəndir. Televiziya müsabiqəsində onun müəllimi Xalq artisti Gülyaz Məmmədova olub. Saysız-hesabsız tamaşaçı kütləsi və münisflər həyəti qarşısında çıxış etmək çox məsuliyyətlidir. Aysən də məhz həmin müsabiqədə "Ən çox tamaşaçı rəğbəti qazanan iştirakçı" adına layiq görüldü.

Həm muğam, həm də bəstəkar mahnıları ifa edən Aysən, qədim irsə söykənən bəstələrə yeni həyat bəxş edir, onlara həqiqi mənada fərqli nəfəs verir. Onun ifasında bir neçə mahnı isə əsasən, Türk, İran və Kərkük folklorundan götürülüb.

Muğam ifaçılığında əsas aparıcı xətt sözsüz ki, xanəndədən asılıdır. Həmin melodik xətt instrumental muğamlarda ifaçının solo ustalığını nümayiş etdirmək üçün özülə çevrilir. İfaçılıq tərtibi və təfsirlər nə qədər müxtəlif olsa da muğam həm vokal-instrumental, həm də instrumental ifaçılıqda muğamın kökünə söykənir və muğamın kompozisiyası da bunun üzərində qurulur.

Ümumiyyətlə, elmi və publisistik ədəbiyyatda öz əksini tapmış xanəndələrin tərcümeyi-halında onların muğam ifaçısı kimi keçdikləri yol, hansı ustalardan dərs alması, əsas şərtidir. Hər birinin yaradıcılıq yolu özünəməxsus olsa da, onların əksəri əvvəlcə Seyid Şuşinskiden, Xan Şuşinskiden, Hacıbaba Hüseynovdan, Nəriman Əliyevdən, Arif Babayevdən, Əlibaba Məmmədovdan və başqa xanəndələrdən dərs almışlar. Bu baxımdan da muğam ənənələrinin ötürülməsi xüsusi araşdırma tələb edir.

Sözü gedən istedadlı ifaçı Aysən Mehdiyeva da təhsil aldığı illərdən etibarən Azərbaycanda və eləcə də dünyanın müxtəlif konsert salonlarında, tədbirlərdə çıxış edib, tamaşaçı rəğbətini də bu yolla qazanıb.

...Aysən Mehdiyeva ötən ilin oktyabr ayında Azərbaycan Televiziyasının digər solisti Sərxan Bünyadzadə ilə birgə xüsusi konsert proqramı ilə çıxış etdi. Bu konsert Azərbaycan Dövlət Televiziyası, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, "Mədəniyyət" kanalı və Azərbaycan Dövlət Filarmoniyasının birgə təşkilatçılığı ilə baş tutdu. İfaçıları Mustafa Aşurovun dirijorluğu ilə Azərbaycan Dövlət Televiziyası və Radiosu Səid Rüstəmov adına xalq çalğı alətləri orkestri müşayiət etdi.

Bütün dövrlərdə Azərbaycan muğam irsinin yaradılmasında xanəndə ifaçılığının böyük rolu vardır. Onlar ayrı-ayrı muğamları lentə yazdırmaqla milli musiqi mədəniyyətimizin inkişafında əvəzsiz xidmət göstərirlər. Onların oxuduğu, çaldığı muğamlar, təsnif və rənglər yaddaşlara kömür, yeni xanəndə nəslinin təfsirində səslənir və eyni zamanda milli musiqimizin şöhrətini dünya boyunca yayır. Gənc xanəndə Aysən Mehdiyeva da məhz belə ifaçılardan biridir...

Nərgiz Qulamova
Musiqi Akademiyasının dissertantı